

Пра ахвяраў і катаў

Гэты «ваенны» зборнік для нас не першы, таму відавочна няма патрэбы чарговы раз падрабязна казаць пра тое, наколькі важна пры ацэнцы трагічных падзеяў Другой сусветнай вайны выходзіць за межы афіцыйнага дыскурса і прапаноўваць беларускаму грамадству для асэнсавання ў тым ліку і тыя яе аспекты, якія традыцыйна лічацца не вельмі зручнымі. У дадзеным томе мы, не адыходзячы ад папярэдняй практыкі, традыцыйна даем слова не толькі айчынным, але і замежным даследчыкам. Тэксты ж, якія складаюць асноўны аб'ём зборніка, тым ці іншым чынам тычацца ажыццяўлення рознымі ўладамі, якія за 5 гадоў змянялі адна адну на тэрыторыі Беларусі, рэпрэсіўных дзеянняў супраць цывільнага насельніцтва, адсюль і яго агульная назва — «Ахвяры і каты».

Назва гэтая, вядома, вельмі ўмоўная, аднак яна мае не толькі наўпроставы, але і ўскосны сэнс. Ужо шмат гадоў у беларускіх інтэлектуальных колах вядуцца (у тым ліку і з выходам на шырэйшыя пласты грамадства) няспынным дыскусіі адносна таго, кім лічыць тых беларускіх нацыянальных дзеячаў, якія наважыліся ў ходзе вайны на супрацоўніцтва ў той ці іншай форме з нямецкімі акупантамі: нацыянальнымі героямі, свядомымі саўдзельнікамі ў злачынствах ці проста ахвярамі той геапалітычнай калатнечы, арэнай якой суджана было стаць у тым ліку і нашым землям незалежна ад волі іх жыхароў? Менавіта праблема стаўлення да так званай «беларускай калабарацыі» на старонках гэтага зборніка адводзіцца куды больш месца ў параўнанні з ранейшымі, у тым ліку і ў фармаце адкрытай дыскусіі на гэтую тэму.

Увогуле ж відавочна, што пра тую вайну будуць яшчэ вельмі доўга весціся дыскусіі не толькі ў Беларусі, але і ў іншых краінах. А гэта значыць, што і гэты «ваенны» зборнік мае шанец стаць далёка не апошнім.

Аляксандр Пашкевіч